Gaurkoan

Arotzak eta poetak

Joxe Azurmendi (*)

Negatiboa iruditzen zaidan zerbait konstatatuz hasiko naiz: Franco hil baino dexente lehenagoko eskakizuna da euskal kulturaren eta euskararen berreskurapenaren planifikazioa. Ez naiz orain historia horretan sartuko. Baina begira non gauden:

–1978an Euskaltzaindiak «Euskararen liburu zuria» publikatu zuen, «jaiotzear diren erakunde demokratiko berriei hornikuntza bat eskaini nahiz» (11) eta «euskararen normalizapenari buruzko ihardunketa plan posible baten aurreprojektua» aginduz (661).

–Jarraian Siadeco-ren ikerketa etorri zen, urte berekoa: «Bases para un futuro Plan de Actuación en favor de la normalización del uso del euskara». Plangintza bera egitea politikoei uzten zitzaien.

–Eusko Jaurlaritzak 1980an bere Egitasmoa agertu zuenean, plangintza ez zen projektu bat besterik oraindik: «Coordinar esfuerzos y voluntades con el fin de plasmar y llevar a cabo un plan de actuación social urgente y eficaz, cuyo único objetivo sea el progresivo desarrollo sociológico del euskera. A tal fin creará un Consejo Asesor que (...) desarrolle una labor de coordinación y planificación del conjunto de la actividad gubernamental respecto al euskera». (73).

–1983an Hezkuntza eta Kultura Sailburuak, Euskararen Aholku Batzordearen izenean, «Euskararen politikarako oinarriak» izeneko txosten bat eman zuen ezagutzera. Espreski aitortua zetorren, «plangintza konkreturik» ez zela hori, «oinarrizko kriteriologia» baten aurretiazko finkapena baizik (14).

–1983an Hezkuntza eta Kulturaren Batzarre edo EKBren dossierra datorkigu «Jakin»-en: «Euskararen plangintzarako oinarriak».

«Oinarriak» dio berriro («aurreprojektua», «bases», «kriteriologia»), eta ongi dio. Euskaltzaindiak, Siadecok, Euskal Herrian Euskarazek, EKBk, denek aitortzen bait dute, plangintza bera egitea erakunde publiko ofizialei tokatzen zitzaiela. Eusko Jaurlaritzari eta/edo Aldundiei aurren-aurrenik, Lege Biltzarrarekin noski. Eta denek dakite zergatik ere, Euskaltzaindiak bezala Euskal Herrian Euskarazek, Siadecok adina EKBk, herri honetan edozeinek dakien moduan. Ebidentea da eta. «Euskal aginte politikoaren eta Administrazio publikoaren erantzukizuna eta egitekoa da aurrenik eta nagusienik plangintza hori egitea eta gauzatzea», aitortzen du oraintxe berriro EKBk (27).

Zer egingo dugu, bada: agintarien eta Administrazioaren kritikari ekin: Errazegia litzateke. Zihur nago, zer kritikatu asko legokeela, eta zer erantzun ez gutxiago aurkituko luketela beraiek, eta zer: Ez du merezi dialektika antzu horretan sartzea.

Poetak, zuhaitza ikusi eta, gogoetak egiten omen ditu. Arotzak, berriz, planak egiten ditu, kontuak atera: enbor hartatik zenbat aulki, mahai, ohe aterako duen: zenbateko inbertsioak sartu beharko dituen, nolako irabaziak atera ditzakeen, etab... Konforme, agian bai. Baina non dago arotz famatu hori? Esatea polita da. Euskararen arbolarekin ez du funtzionatzen. Urteak badoaz eta parajeotan inork ez omen du ikusi arotz hori begien bistan.

Eta pentsatzen hastekoa da, inork ikusten ez badu, egon ez dagoelako, izango dela.

Hori negatiboa. Positiboa, nik uste, plangintzaren beharra geroz eta gehiago sentitzea da, eta berriro somatzen den plangintzaren ideia edo izpiritu zabalagoa. Betiko konfrontazioak azkenean aspergarriak ari dira gertatzen. Gure inpotentziaren agergarri, eta inpotentzia guztiona da. Ari da, beraz, poliki-poliki giroa aldatzen. Horregatik, ni benetan poztu egiten naiz, berriro «poeta» batzuk gogoetak egitera bederen elkartzen badira. Zein gehiago, zein gutxiago, euskararen arloan ez dudalako uste poetak baino ezer askoz gehiago inon dagoenik. Arotzak oraingoz hobeto enplegatzen dira beste edozein arlotan.

Orain, bada, honez gero 1985 da eta oraindik ez daukagu hainbat aldiz eskatu eta agindutako euskararen plangintzarik. Beti oinarriei buruz behin eta berriro egindako bospasei azterketa edo gogoeta daukagu plangintzaren ordez,. Eta agian horrelaxe izan behar zuen.

Izan ere, hemen gertatu zen erdibiketaren ondoren (instituzionalista/rupturista), egiazko plangintza baten aurrebaldintza da seguruena, zatiketa horren eta ondoriozko muturjoken antzutasunaren eskarmentua egin behar izatea batzuek zein besteek. Eta hori, uste dut, denok ari garela ikusten eta ikasten.

Positiboa da orain, oinarriei buruzko orain arteko esperientzia eta gogoeta desberdin horiek edukitzea, bakoitzarenak bere aldetik eta ikuspegitik. Eskatu bai, eskatzen bait zen plangintza;' baina orain ari gara ikasten plangintza bat zinez zer kostatzen den, paperetik kanpora behintzat. Hasteko, geurejarrera askoren aldaketa, plangintza, esan ohi den bezala, «guztiok» jarri behar baldin bagaitu elkarrekin lanean. Geroz eta gehiago ari gara, baita, ikasten, zein elkarren beharrean gauden denok ere, alde batekoak zein bestekoak, ezer egiteko. Oraindik geratuko da, inorekin kolaboratzeko aurretik errendizioa eta bagaje guztien entrega esijitu nahiko duenik. Baina geroz eta gutxiago dira eta gutxiago izango dira erremisio gabe.

Euskararen alde leku askotan ari da jendea lanean eta borrokan: Jaurlaritzan, Lege Biltzarrean edo Aldundietan, «herritarrak» esaten diren taldeetan, prentsan eta liburugintzan, ikerlarien artean (euskara ogibide huts dutenak ez ditut aintzakotzat hartuko). Bakoitzak bere ideiak ditu eta bere begibidea. Baina, neri ezagutzea tokatu zaidana behintzat, jeneralean jende guzti hori dabil nahikoa zalantza artean eta egiten ari denaren inseguruantzia handiarekin. Inork ez ditu ideiak oso garbi. Ez ote da ageriki eta lotsarik gabe aitortzeko ordua, gauzak inork ez dauzkagula oso garbi, dauden baldintzetan euskararen plangintzarik ezin egin dugula, eta berriro oinarriei buruz gogoeta bat hasi beharrean gaudela? Plangintza bera, oraingoz ezina bazaigu ere, beharrezkoa bait da. Horretan behintzat denok ados omen gaudenez gero. Has gaitezen, bada, berriro hasieratik.

•

EKBn talde «ez instituzional»etako zenbait jende elkartu da, euskararen plangintzarako oinarriei buruz azterketa-gogoeta bat beren ikukspegitik egiteko. (Nik neuk ezin ditut ulertu norbaiten larriak: «Nork izendatu du EKB kultur talde eta ekintza guztien koordinatzaile?» Eta noizdanik behar dira izendapenak herri honetan, euskararen arloan lan egiteko legitimazio iturri?). Talde hauek, irakaskuntzatik prentsara, eta literaturatik ikerketa zientifikora, euskararen politika ofizialak marjinatuta, sentitu dira askotan. Beti ez zaie arrazoirik falta izan. Baina horixe da gutxiena. Gaur inportantea, beren, eta guztion, egoera errealaren kontzientzia lortzea genuke, hasteko; gero nola ihardun jakiteko etorkizunari begira. Eta, tono polemikoren batzuk alferrikakoak iruditzen bazaizkit ere, Siadeco-ren eta Euskararen Aholku Batzordearen Oinarri deklarazioei erantsita, EKBren dossier hau guztiz informatiboa eta txit argigarria da, daukagun problema piloaren bilduma gogorra izateaz gain. Ongi da, «gure» taldearen edo «gure» projektuaren mugez gain, euskararen arazoak zabalero guztian planteatzea, gure interesen erlatibatzeko ere eta horizonteak zabaltzeko.

Gauden tokian gaude eta ez aurrerago. Instituzioetan kargudun dabiltzanak bezala geure aldetik ahal bezala gabiltzanok, uste dut denok daukagula aitortu beharra: hemen ez dago arotzik. Inor ez gara hemen arotzak. Eta oraindik plangintzarik ez baldin badago, zerbaitegatik da. Ez dagoela, ordea, hori da errealitatea. Eta are, agina asko falta dela oraindik, egon ahal izateko, bakoitza bere eremutxo partikularretik hasita (eskolan, Unibertsitatean, prentsan, liburugintzan...). Bitartean, agintariak poetaren elementu asko beharko du, eta AEKn makina bat arotzaren lan burutu beharko da. Hemen inor ez da libratzen arotz eta poeta izan beharretik. Elkarren behar izatetik alegia.

(*) **Zorroagako Filosofiako irakaslea**

Puntaren Puntan

abrazo mortal

El policía podía ganar. Faltaba menos de un kilómetro. Y fue entonces cuando sobrevino el flato, la descomposición y hasta la triquiñuelas. El policía comenzó a desfallecer. Sudores lívidos le recorrían la sufrida camiseta decorada con las franjas rojigualdas. El policía se introducía de pronto en una pesadilla de patinazos, quirófanos, microondas y bañeras. El policía, dando traspiés, iniciaba un patético ballet de eses y avances descompensados. Y fue entonces cuando surgió el buen samaritano. De atrás venía este rudo maratoniano, mecánico él y con el alma a flor de buenos sentimientos. Y en vez de rebasar al policía a velocidad de crucero, en vez de dejarlo abandonado en la cuneta de los desfallecimientos, el mecánico lo toma en sus brazos y lo va conduciendo pasito a pasito hasta la ansiada meta que se divisa en la cercana lontananza. «Entraremos juntos» –se dice el mecánico–. «Haremos una triunfal entrada de solidaridad en la meta y compartiremos el laurel y el premio». Y efectivamente, así entran, unidos en un abrazo mortal y peliculero. Mide la entrada el mecánico para acompasar los perfiles en la cinta de llegada y entran de esta forma en olor de multitudes.

Es la historia sentimental y emocionante del fin de semana, de la Maratón de Madrid que ganó un policía. Porque lo que olvidaba apuntar es que los jueces dieron la medalla y el primer premio al mentado policía.

El mecánico se quedó pues sin laureles ni menciones. En el historial de la maratón madrileña sólo quedará la gesta del policía nacional. !Gajes del oficio! dirá alguno. !Ingenuidades que se pagan! dirá otro. !Cría cuervos y te sacarán los ojos' aseverará un tercero. Y uno no puede menos de recordar que hay abrazos mortales. Que la mantis es una serpiente que te da un buen achuche y luego te deja para el cajón.

Y como distante moraleja, la prudente consigna de no abrazar a los policías. Ni en los maratones, ni en los euskaltegis. Al fin y al cabo «el gato escaldado, huye».

J. ABIRANETA

Hemeroteca

reagan nos escribe el guión

(Lorenzo Contreras, en "Diario de Navarra", 29-4-85)

Casi en vísperas de su visita a España, prevista para la primera semana de mayo, el presidente Reagan ha cometido una torpeza verbal que las autoridades españolas se han atrevido a calificar de ligera, pero que en realidad constituye un síntoma grave de la licencia que mantiene un inaceptable estilo imperial. Porque decir, como ha dicho el primer mandatario norteamericano, que está dispuesto a mantener diálogos, pero no negociaciones, sobre la pretensión española de reducir la presencia de fuerzas estadounidenses en nuestro territorio, representa una inadmisible limitación de la soberanía española y su derecho a extender el ámbito de discusión de todo aquello que le afecta, sea grande o pequeño, que en este caso es más bien voluminoso.

La prontitud con que Fernando Schwartz, director general de la Oficina de Información Diplomática, ha restado importancia a las declaraciones del presidente norteamericano, demuestra el escasísimo margen de variación apreciable –si es que hay alguno– entre el estilo de la Administración española bajo la etapa de Calvo Sotelo-Pérez Llorca y los modos y reacciones vigentes en la época González-Morán.

Ahora bien, la comprobación de la importancia del síntoma registrado no autoriza asomos de sorpresa. Ningún observador puede sentirse escandalizado. En realidad el señor Reagan acaba de llamar a las cosas por su nombre. Y si lo que existe es una supeditación de España al «imperio», que no se permite tolerancias en el campo de los compromisos militares, el juicio expresado por el inquilino de la Casa Blanca responde en el fondo a la técnica de una simple descripción.

felipe-reagan, polémica artificial

(Antxon Sarasqueta, en «Lid», 29-4-85)

La polémica González-Reagan que precede a la visita del presidente norteamericano a España, resulta artificial, si no responde al fondo de los problemas que van a ser discutidos en la agenda los días 7 y 8 de mayo. Estos escarceos –también sobre la posición discrepante en el conflicto centroamericano– tuvieron lugar días antes del viaje del presidente español a Washington el 21 de junio de 1983 y luego fueron eludidos en la mesa de negociaciones.

Lo que ocurre en este caso es bastante sencillo de explicar: el presidente Felipe González se encuentra en una posición incómoda hacia la izquierda española, después de haber dado un giro de 180 grados para defender ahora la permanencia de España en la OTAN, y necesita algunos gestos compensatorios. Para ello propicia una posición crítica frente a la política de Reagan en Centroamérica y vuelve a sacar de la chistera el asunto de la reducción del personal militar norteamericano en España. Mientras el tiempo corre.

Sin embargo, la principal cuestión de este viaje de Reagan, está en la OTAN y la celebración del anunciado referéndum para continuar o no en la Alianza. Es ahí donde Reagan –en sus manifestaciones a los medios españoles– apoya al presidente González, identificando el fortalecimiento occidental con la defensa de los valores democráticos y la garantía del régimen de libertades para España.

La dialéctica que está precediendo a esta visita de Reagan, mensajes por intermediarios (funcionarios oficiosos u oficiales) para, llegando el momento del encuentro ajustar los resultados en beneficio mutuo. No será González quien desaproveche la oportunidad en pleno año electoral de sacar rentabilidad a la visita de Reagan, ni el presidente USA quien ahorre elogios a la decisión del Gobierno de continuar en la Alianza. Estos son por lo menos las intenciones que se recogen en la confidencialidad de las partes.

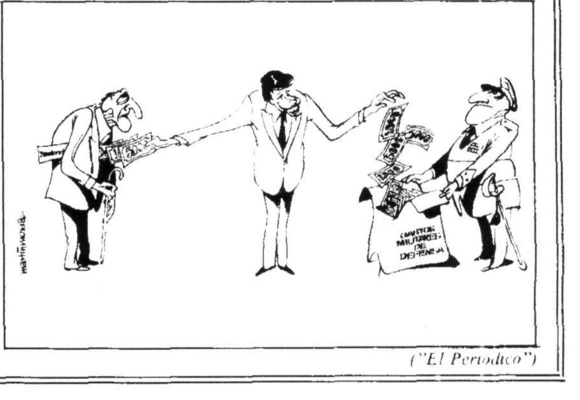

("El Periódico")